

CRONOLOGIA DE LES ILLES BALEARS DEL SEGLE XX
La Segona República Espanyola 1931-1936

1931

Gener

Dia 17

- Apareix a Palma el diari obrer *Nuestra Palabra* que aviat es convertí en l'òrgan de l'Agrupació Comunista Palmesana.

Dia 15

- Homenatge a Costa i Llobera a l'Associació per a la Cultura de Mallorca.

Dia 25

- Davant la voluntat del general Berenguer d'aconseguir una normalitat durant les eleccions i dies després que la Unió Socialista Menorquina hagués afirmat que d'haver-hi abstenció per part del PSOE aquesta seria secundada pels republicans, l'agrupació socialista de Palma acordà demanar l'abstenció als seus seguidors.

Febrer

Dia 16

- Amb la presència de l'Orquestra de Pau Casals, s'inauguraren els primers festivals Chopin de Mallorca.

Març

Dia 10

- Mor a Lluçmajor el reverend Antoni Pont, fundador de la Capella de Manacor.

Dia 11

- Troben un arc àrab a l'immoble adquirit per l'Ajuntament de Palma, el Forn de ses Llebres, situat en el carrer de Sant Miquel.

Dia 13

- Mor Valerià Weyler Santacana, fill del general Valerià Weyler i Nicolau. Militar i polític que milità en el partit liberal i posteriorment en el partit liberal weylerista. El 1922 va ser candidat a Corts en una coalició maurista-conservadora i weylerista sense sortir elegit.

Dia 21

- Per iniciativa del Rotary Club de Palma es realitzà un homenatge a l'impremta Guasp amb l'oferiment d'una placa.

Dia 28

- Mítig en el Teatre Balear de l'Organització pel Front Únic Antimonàrquic.

Abril

Dia 5

- Es realitzà el cens de població de Palma a dia 31 de desembre de 1930. Els càlculs mostraren que hi havia 90.172 habitants.

Dia 10

- Embarranca a l'illa Pobre, al nord de Cabrera, el vapor Bellver. Les causes del sinistre foren atribuïdes a la boira que hi havia al matí.

Dia 14

- Va ser proclamada la **Segona República a Palma**. El batle designat fou Llorenç Bisbal, sabater i membre de l'Agrupació Socialista de Palma, juntament amb una comissió gestora on hi havia Alexandre Jaume, Jaume Rebassa, Josep Tomàs i Renteria i Ignasi Ferretjans.
- Els encarregats de dirigir el nou govern civil foren Antoni Pou i Jaume Garcia, i Francesc Julià, Ferran Pou i Jaume Bauzà foren els encarregats de dirigir la Diputació.
- Sortiren publicats els resultats de les eleccions a regidors municipals del 12 d'abril. A Mallorca els liberals obtingueren un

total de 256 regidors; els conservadors aconseguiren 134 regidors; els mauristes, 9 regidors; els regionalistes, 88 regidors; els monàrquics independents, 44 regidors; els demòcrates i els antimonàrquics, 1 regidor cada un; els republicans, 13 regidors; els republicans de dretes, 16 regidors; i els socialistes, 12 regidors.

- En el cas de Menorca, destacà sobre tot l'èxit de la conjunció d'esquerres a Maó, el Mercadal i Es Castell, tot i que a Ferreries guanyaren els monàrquics. A Eivissa hi va haver una gran victòria de la dreta, tot i que el Partit Regionalista de Carles Román va obtenir un notable èxit. I a Formentera, en l'únic Ajuntament existent, els resultats finals foren de 3 regidors pels regionalistes, 3 pels conservadors, 2 regidors pels liberals i 4 pels republicans de dretes.

Dia 16

- Els militars que havien participat en l'aixecament republicà de Jaca sortiren de la presó militar de La Mola a Maó. Foren rebuts per una comissió republicana i aixecats a espatlles de la gent mentre anava sonant l'himne de La Marsellesa, interpretada per la banda municipal.

Maig

Dia 2

- Homenatge a Gabriel Alomar per part de La Nostra Terra, l'Agrupació Socialista i el Partit Republicà Federal.

Dia 11

- Retorn a Palma a bord del vaixell *Ciutat de Barcelona* del financer Joan March Ordines el mateix dia que s'iniciaren alguns disturbis a Madrid amb el saqueig i incendi d'esglésies, convents i col·legis religiosos.

Dia 13

- Per ordre del ministre Miquel Maura es varen realitzar noves eleccions a aquelles poblacions que havien impugnat els resultats del 12 d'abril.
- A Mallorca les poblacions que impugnaren els resultats foren Palma, Alaró, Andratx, Binissalem, Bunyola, Calvià, Consell, Capdepera, Felanitx, Inca, Manacor, Marratxí, Muro, Petra, Puigpunyent, Pollença, Sencelles, Santanyí, Sant Llorenç, Sineu i Sóller.
- A Eivissa, les eleccions foren impugnades a Eivissa-Vila, Santa Eulària del Riu i a Sant Joan Baptista.
- És fundat el setmanari anticlerical La Sotana Roja, dirigit pel periodista i polític anticlerical, Ateu Martí.

Dia 31

- En un clima de certa tensió, els resultats de les eleccions mostraren una gran victòria de les esquerres i només Sóller i Santanyí es varen mantenir amb consonància amb els resultats del 12 d'abril.

Juny

Dia 17

- Davant una gran multitud en contra que es congregà al port de Maó, Joan March juntament amb l'advocat Lluís Alemany, amb l'advocat i antic batle de Palma Jaume Suau i amb el comerciant Francesc Orpí arribaren a l'illa amb la finalitat de canviar impressions sobre les eleccions generals, en les que com a republicans centristes, projectaven presentar la seva candidatura per les Balears els senyors March i Alemany.
- La premsa d'Eivissa es manifestà inicialment partidari de l'autonomia pitüssa, tot i que poc temps després acceptà el projecte d'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears, sempre que es reconegués la personalitat d'Eivissa i Formentera.

Dia 19

- L'Associació per a la Cultura de Mallorca presentà un avantprojecte d'Estatut de les Illes Balears que va ser redactat amb la col·laboració de la Cambra de Comerç i Agrícola.

Dia 28

- Després d'una campanya electoral marcada pels constants atacs per part de la Concentració de Dretes contra el verguisme de Joan March, els resultats mostraren una victòria de la coalició Republicano-Socialista. Varen sortir elegits els cinc candidats de la coalició guanyadora i dos del verguisme, un d'ells Joan March Ordines.

Juliol

Dia 7

- La Guàrdia Civil realitzà algunes detencions davant l'augment de les tensions entre treballadors i partidaris de la vaga en els descarregadors del moll de Palma. Aquests enfrontaments acabaren amb la mort d'un jove socialista de 21 anys.

Dia 12

- A causa dels conflictes dels descarregadors, el batle de Palma, Llorenç Bisbal, decidí presentar la seva dimissió, tot i que hores després del ple de l'Ajuntament s'aconseguí que la retirés.

Dia 20-23

- De les 174 representacions d'ajuntaments de les Illes Balears convocats a l'assemblea al Teatre Principal de Palma, 144 corporacions assistiren a l'acte en el que s'havia de discutir i aprovar l'avantprojecte d'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears.

Agost

Dia 5

- Mor Ferran Weyler Santacana, fill de Valerià Weyler i Nicolau, membre del partit liberal i Diputat per Maó el 1905 i el 1918 per Mallorca.

Dia 7

- Celebració de l'homenatge a Joaquim Verdaguer en el Gran Hotel de Palma per l'èxit del seu llibre *El arte de fumar en pipa*.

Dia 15

- Apareix a Manacor el setmanari independent *Voz y Voto* dirigit per Guillem Puerto.

Dia 27

- S'inicia una vaga de teixidors a Inca per part d'uns cent trenta obrers de la fàbrica de Jaume Enseñat, a causa de la imposició del propietari d'obligar a treballar als obrers 9 hores diàries.

Setembre

Dia 1

- En el Consell de Ministres es decidí autoritzar al ministre d'Hisenda per a la presentació a les Corts del projecte de llei sobre la cessió del Castell i el bosc de Bellver a l'Ajuntament de Palma.

Dia 27

- Gabriel Alomar mostrà la seva postura contrària a les Corts contra la possibilitat de la creació d'un Estatut per a Mallorca independent del de Catalunya.

Octubre

Dia 6

- En les eleccions complementàries per a cobrir l'escó d'Azaña, especialment victoriós va sortir Francesc Carreras Reure a Menorca, gràcies al suport del PSOE i dels republicans d'esquerra, tot i que a Palma i a la resta de Mallorca destacà l'èxit aconseguit per Antoni Pou Reus.

Dia 12

- Centenars de militants radicals de la Federació Socialista Balear, encapçalats per Jaume García i Jaume Bauzá, decidiren constituir el Partit Socialista Independent. La causa d'aquesta escissió va ser el recolzament socialista al republicà Carreres en les eleccions del 4 d'octubre per cobrir la vacant de l'escó deixat per Manuel Azaña.

Dia 15

- Elecció de Francesc Villalonga com a batle interí de Palma després de la dimissió dies abans de Bisbal, tot i que l'elecció no va ser definitiva, ja que va ser necessària una segona votació que es realitzà el 29 del mateix mes i que finalment corroborà el primer resultat.

Novembre

Dia 10

- Les Corts espanyoles acordaren la incompatibilitat moral del diputat Joan March Ordines a causa d'haver estat acusat per un presumpte delictes de prevaricació.

Dia 18

- Celebració en el Cercle Mallorquí d'un curs de mallorquí.

Dia 25

- El Partit Republicà Democràtic de Palma en virtut dels acords arribats per la seva Junta General, decidí fusionar-se amb el Partit Republicà Radical Socialista. Acordant com a primera decisió la ampliació del comitè del nou partit.

Desembre

Dia 6

- El senyor José Maria Gil Robles, diputat a Corts i president d'Acció Nacional, arribà a Palma per participar en els actes que baix la presidència del marquès de Verger, la Unió de Dretes

estava preparant en el seu honor i en el que es realitzà un gran banquet en el Gran Hotel.

- Mítting d'UGT a la Casa del Poble de Palma en un intent de participació de totes les societats obreres de la ciutat, tot i que al final només s'hi presentaren els socialistes, els comunistes i els anarco-sindicalistes.

Dia 11

- Es va constituir el Partit Republicà Radical, seguidor d'Alexandre Lerroux, essent nomenat com a primer president, Josep Carmona.

Dia 17

- Adquisició per part del Rotary Club de Mallorca de la casa on va néixer fra Juníper Serra.

1932

Gener

- El Partit Republicà Federal de Balears acceptà la direcció política d'Alexandre Lerroux, tot i que un grup de militants d'aquest partit sol·licitaren la baixa i formaren una secció adherida a Acció Republicana del diputat Manuel Azaña. Entre els capdavanters destaquen Emili Darder i Pere Oliver.

Dia 4

- L'associació catòlica Acció Obrera inaugurarà a Palma un nou centre situat al carrer Zavellà, núm. 17 que havia de facilitar i proporcionar millores socials als treballadors.

Dia 9

- Mort d'Antoni Maria Alcover. Treballador incansable a favor de l'estudi de la filologia i la lingüística catalana, morí amb ell una de les figures literàries i religioses més importants de Mallorca. Autor del Butlletí del Diccionari, de les Rondalles, fundador del diari catòlic *La Gaceta de Mallorca*, catedràtic de seminari i

organitzador del Congrés Internacional de la Llengua Catalana, ha estat considerat una de les figures més importants de la cultura catalana.

Febrer

Dia 9

- Amb la finalitat de normalitzar la situació econòmica i assegurar la subsistència del *Diccionari Català-Valencià-Balear* es va instituir l'anomenada Lliga de Socis Protectors del Diccionari on podrien formar part d'aquesta lliga, aquelles persones que contribuïssin a mantenir el diccionari a través d'un donatiu de 500 pessetes o a través d'una quota periòdica.

Dia 15

- Inici de la vaga organitzada pels anarco-sindicalistes a favor dels deportats pels fets de gener a l'Alt Llobregat.

Dia 27

- Gran expectació en el Teatre Líric de Palma davant l'estrena de la sarsuela espanyola del mestre Serrano amb les obres *La Dolorosa* d'Adolfo Sirvent i *Los de Aragón* de Vicente Sempere.

Març

Dia 6

- Inauguració a les Coves del Drac, propietat de Joan Servera Camps, del nou sistema elèctric que instal·là Carles Bohigas.

Dia 12

- La companyia d'òpera del Liceu juntament amb el tenor Hipòlit Lázaro, debuten en el Teatre Principal de Palma amb l'òpera *Aida*.

Dia 18

- Fins el 23 del mateix mes s'iniciaren a Palma tot una sèrie de reunions de la secció de picapedrers del Sindicat Únic de la Construcció, tot i que no hi hagué gaire presència d'assistents.

Dia 23

- Fundació del primer diari anglès que es publica a Palma, el *Daily Palma Post*.

Dia 31

- Arriba a Palma a les 9:30 del matí amb el creuer *Almirante Cervera*, el president de la República Niceto Alcalá Zamora, juntament amb el senyor Indalecio Prieto i altres ministres.

Abril

Dia 10

- Mítinq de la Unió de Dretes a la plaça de toros amb la participació del senyor Millán, el senyor Bermúdez i els diputats Armiño, Gómez, Casanovas, Cid de la Cuesta i María de Velasco.

Dia 24

- Mítinq a la plaça de toros de Palma, Organitzat per la Unió de Dretes, intervingueren José María Gil Robles, Antonio Goicochea i el Marquès de Verger.

Maig

Dia 17

- Celebració de diferents mítinqs a Palma. Entre d'altres, destacaren els d'Afirmació Tradicionalista amb els senyors Llompart, Baró i Bru i després també el dels comunistes amb la presència dels senyors Julià Jaume, Aurora Picornell Femenías, Pere Canals i Manuel Adame Misa.

Juny

Dia 6

- Neix el setmanari anti-socialista *El Luchador* sota la direcció de Pere Nolasco Isla i amb Andreu Ferrer Ginard com a redactor en cap.

Dia 9

- Apareix Acció Social, òrgan de l'Associació de Treballadors de la Unió de Dretes.
- Després d'uns dies sense acord, s'elegeix com a nou batle de Palma, amb 13 vots a favor, a Bernat Jofre.

Dia 29

- S'inicia el VII Congrés de Metges de la llengua catalana a través d'una exposició sanitària i dins el marc de la Setmana de la Higiene Mental.

Juliol

Dia 1

- Nous conflictes entre els obrers i els patrons del port a causa de les desavinences sobre la distribució de la feina.
- Els components de l'orfeó La Protectora i el tenor d'òpera Llorenç Pons, realitzaren un concert en el domicili social d'aquesta entitat juntament amb altres artistes com Emília Viñas i els artistes lírics Josep Zarias, Joan Valls i Alexandre Nolla.

Agost

Dia 1-10

- S'autoritza la creació del Partit Nacional Socialista integrat per súbdits alemanys, però tot i ser legal des del primer moment els hi varen ser limitades les seves actuacions.

Dia 12

- S'organitza a la plaça de Cort de Palma una manifestació d'adhesió a la República en la que hi destacaren el president de la Diputació, el batle i alguns regidors de la ciutat. El recorregut s'inicià en el carrer de Colón i acabà davant el Govern Civil on es

realitzà un parlament per part del regidor García i on els manifestants cridaren salves a favor de la República.

Dia 23

- Miting socialista en el Teatre Balear per condemnar l'intent d'aixecament militar contra el govern de l'Estat.

Dia 26

- En tenir notícia de la condemna caiguda sobre aquells que afavoriren el moviment de rebel·lió, el president de la Diputació Francesc Julià Perelló, demanà la no aplicació de la pena de mort als condemnats.

Setembre

Dia 18

- Davant l'augment considerable de la pesta porcina que hi havia a les Balears, i per evitar majors pèrdues en el sector, l'Institut Provincial d'Higiene acordà facilitar al públic les vacunes necessàries a preu de cost per a reduir aquest virus ramader.

Dia 24

- En ocasió de la promulgació de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, Acció Republicana de Mallorca i l'Associació per la Cultura de Mallorca organitzaren un viatge a Barcelona.

Octubre

Dia 7

- Es detectà un cap de fibló a les immediacions de Manacor provocant la desaparició d'un home de 33 anys, la destrucció de cases i la mort de nombrosos animals.

Novembre

Dia 4

- La societat Amics d'Espanya fundà a Palma una delegació que es sumà a les ja existents en altres indrets d'Europa com les de Berlín, Hamburg, Bremen, Leipzig o Colònia. La funció d'aquesta societat era la de cultivar idiomes per facilitar als seus socis la possibilitat d'establir futures relacions internacionals referents al comerç i la cultura.

Desembre

Dia 3

- Mor l'exbatle republicà de Palma, Francesc Villalonga Fàbregues. Durant la celebració del seu enterrament milers de persones es congregaren en el carrer per donar-li el darrer adéu.

Dia 7

- Celebració en el Palau de la Diputació Provincial dels actes per a l'elaboració de l'Estatut d'Autonomia. A l'acte, alguns membres de diferents ajuntaments de Mallorca, com el de Felanitx, demanaren que a més de l'autonomia administrativa s'havia de demanar també l'autonomia política. A conseqüència d'això s'acordà que cada illa redactés el seu propi estatut i que del resultat dels mateixos la Diputació n'elaboraria un de comú.
- Emili Darder afirmà que la llengua i la cultura eren els elements bàsics i visibles de la personalitat històrica de Mallorca.

1933

Gener

- Reparició del *Butlletí del Diccionari de la Llengua Catalana* dirigit per Francesc de B. Moll.

- Conferència de Joan Estelrich sobre l'Estatut de Catalunya i la situació de Mallorca on s'afirmà que Mallorca encara no estava políticament capacitada per a l'autonomia.
- Pla de millora que suposa l'inici del procés de reforma educativa als pobles a través de la creació d'edificis de nova planta destinats a les escoles.

Dia 5

- Dimiteix el batle de Palma Bernat Jofre a causa dels constants atacs del que fou objecte per part del cap de la minoria socialista.

Dia 13

- Arriba a Palma el vaixell *Juan Sebastián Elcano*, essent visitat per les autoritats de l'illa i pel delegat de Navegació Dorrango Picornell.

Dia 15

- Mor l'arquitecte mallorquí Gaspar Bennàssar. Constructor de la plaça de Toros de Palma, de l'Escorxador Municipal (1909) i de la reforma del Teatre Líric realitzada el 1912.

Dia 27

- S'estrena a Palma la pel·lícula *Mata Hari*, amb l'actriu Greta Garbo.

Febrer

- Inici de les festes del VII centenari del naixement de Ramon Llull.
- Francesc de Sales Aguiló realitzà una conferència sobre l'autonomia política i administrativa de Mallorca a la seu social d'Acció Republicana de Mallorca.

Dia 11

- Joan Servera, propietari de les Coves del Drac, accedí a cedir alguns terrenys per realitzar dos observatoris després dels estudis realitzats per Pere Rodes, director de l'Observatori Astronòmic de l'Ebre.

Dia 20

- Forta nevada a Felanitx que durà dues hores i que provocà problemes a la carretera de Manacor.

Dia 21

- Visita a Alcúdia del director general de Sanitat, el doctor Marcelino Pascua, en el marc de les inspeccions a les instal·lacions sanitàries dels pobles per a conèixer els problemes i les carències existent.
- La reforma sanitària havia de permetre una millora de les instal·lacions, la creació de nous edificis i permetre al treballador la possibilitat de tenir una assegurança.

Dia 28

- Lluís Zaforteza Villalonga elegit a Palma nou president de la Unió de Dretes.

Març

Dia 16

- Arriba a Palma Francisco Franco Bahamonde, després de ser nomenat comandant militar de les Balears.

Abril

Dia 1

- Conferència en el local social del Sindicat Catòlic Femení a càrrec de Magdalena Pons sobre el tema de la dona.

Dia 16

- Inici d'una vaga per part dels tripulants del vaixell "Sac nº 4", atracat a Portopí, a causa de l'acabament dels contractes i de la falta d'acord per a la renovació dels mateixos.

Dia 23

- Celebració d'eleccions municipals en els pobles on no hi va haver eleccions el 1931. A causa del triomf de la coalició dretana hi hagué alguns aldarulls a Ciutadella, Alaior i Mancor de la Vall.

Del resultat d'aquestes eleccions destacaren els 38 regidors que varen obtenir la Unió de Dretes, els 35 del Partit Republicà de Centre i els 22 d'Acció Republicana d'Azaña. Per la seva banda, els socialistes sols aconseguiren un regidor.

Maig

Dia 1

- Durant la celebració del primer de maig un grup de comunistes foren desarmats i agredits per la Guàrdia Civil en el Castell de Bellver.

Dia 4

- Mítinq carlí al Teatre Balear on participaren Urraca Pastor i Lamanié de Clairac.

Dia 26

- Forta acció propagandista d'Acció Catòlica en el Palau Episcopal amb la presidència de l'acte del fundador i president de la delegació a Mallorca, Josep Ramis d'Ayreflor.

Juny

- Commemoracions al llarg del mes del Centenari de la Renaixença a Mallorca amb la finalitat de sensibilitzar a la gent sobre la cultura i personalitat històrica de Mallorca.
- Primera manifestació pública de la Federació de Grups Anarquistes de Balears, adherida a la FAI.

Dia 4

- Lluís Sitjar, membre del Centre Regionalista de Mallorca, sofrí un atemptat que li causà algunes ferides.

Dia 11

- Dins el procés de la reforma educativa, es varen establir una sèrie de Decrets que s'havien d'aplicar als ajuntaments amb escoles d'Ensenyament Primari i que consistien en la creació d'un Junta

Central que organitzàs la correcta aplicació de la llei i també la creació d'una Comisió Mixta que es dedicàs a elaborar els plans d'estudi.

Dia 23

- Aprovació d'un Decret en el qual l'Estat es comprometia a la no expropiació dels col·legis religiosos.

Juliol

Dia 9

- El ministre de Marina Lluís Companys, arriba a Mallorca a bord del creuer *Almirante Cervera*.

Dia 12

- Sota la presidència de Nicasi Pou s'inaugurà la secció d'Art i Història de l'Ateneu.

Agost

Dia 16

- Incidents entre els transportistes i els dragadors del port de Palma a causa de l'exclusió dels primers de les llistes de treball a causa del seu alt nombre.

Setembre

Dia 3

- Eleccions a vocals dels Tribunals de Garanties Constitucionals de la República amb la victòria de Joan March Ordines davant les diferències existents i la falta d'un acord entre les diferents forces d'esquerra. A causa del seu empresonament és Josep Sampol Ripoll el qui el substitueix.

Dia 17

- La Federació Obrera de Menorca decidí realitzar una vaga i una manifestació per protestar contra la falta de treball.

Dia 24

- Inauguració d'un camp d'aviació a Pollença per l'entitat Aereotaxi S.A.

Octubre

Dia 21

- En el marc de les millores de les instal·lacions sanitàries, s'inaugurà en el carrer de Ricard Ortega de Palma un dispensari d'higiene social.

Novembre

Dia 3

- Després d'evadir-se de la presó d'Alcalà de Henares gràcies a l'ajuda en darrera instància del cap de presó i d'un oficial, Joan March s'exilià a París via Gibraltar.

Dia 8

- Inici de l'Assemblea Sacerdotal a Lluc sota la direcció del prelat Josep Miralles dins el marc de commemoració del XIX Centenari de la Redempció del Món.

Dia 17-27

- Vaga general a Palma en protesta pels problemes laborals dels sabaters i dels pintors. La victòria electoral de la coalició dretana i la derrota de les candidatures d'esquerres del 19 del mateix mes, varen determinar que no hi hagués cap resolució al conflicte.

Dia 31

- Després d'uns dies d'incertesa, el batle Tomàs Renteria presentà la seva dimissió a causa de la tensió i el mal estar social que hi hagué a Palma durant el mes de novembre.

Desembre

Dia 3

- Els candidats que no aconseguiren el percentatge necessari per aconseguir l'acta de diputat en les eleccions del 19 de novembre, iniciaren la campanya de la segona volta en el que s'enfrontaren dos candidats radicals: Francesc Julià i Teodor Canet i un candidat socialista: Alexandre Jaume. El resultat d'aquestes va donar a Francesc Julià el 47,4% dels vots i a Teodor Canet el 48,8%.

Dia 10

- IXè Congrés de la UGT de les Balears on hi hagué una lluita aferrissada entre els «largocaballeristes» i els seguidors de Prieto.

Dia 20

- El polític republicà federal i metge, fundador de l'Associació per a la Cultura de Mallorca, Emili Darder i Cànoves, va ser nomenat nou batle de Palma.

1934

Gener

- Heriberto Quiñones s'imposà com a principal dirigent dels comunistes mallorquins.
- Es funda a Palma la delegació de Falange Espanyola sota el mandat d'Antoni Nicolau de Montaner, Francesc Borrás i Alfons de Zayas y Bobadilla.

Dia 20

- Greus incidents a Muro quan forces de carrabiners d'aquesta població procediren a la inspecció d'una casa on es pensava que hi havia tabac de contraban. En un moment de confusió a causa

de l'oposició del propietari i la cada vegada més nombrosa presència de veïnats amb actitud hostil, les forces de l'ordre públic realitzaren una sèrie de disparats que feriren a set persones.

Dia 21

- Arriba a Palma el president d'Acció Catòlica Espanyola, Àngel Herrera Oria, en viatge de propaganda.

Dia 27

- Aparició del setmanari *República* que a partir del mes d'abril d'aquest any es convertí en l'òrgan de la futura Esquerra Republicana Balear i que volia servir de nexa dels partits esquerrans.

Dia 30

- L'entitat Foment del Turisme de Pollença, celebrà un homenatge a Adan Deihl com agraïment per la seva tasca a favor del turisme en aquesta població.

Febrer

Dia 10

- Detinguts per espionatge a Barcelona els súbdits alemanys Willy Muller i Richard Klaars, quan intentaven recollir informació dels efectius militars existent a les costes de les Balears.

Dia 14

- Localització dins la barca *Manuel Hernández*, matrícula d'Eivissa, de nombrosos documents que es suposaven relacionats amb activitats d'espionatge.

Març

Dia 8

- Disconformitat de l'Ajuntament de Palma per la decisió presa pel Ministeri de Marina sobre el Decret d'adquisició de les edificacions en la zona militar per considerar-la contrària als interessos econòmics de les Balears relacionats amb el turisme. Convocatòria de manifestació.

Dia 18

- Inauguració dels dipòsits reguladors de Son Toghores. Entre els assistents a l'acte destacaren el governador civil, Joan Manent; el president de la Diputació Provincial, Francesc Julià; i el batle de Palma, Emili Darder, entre altres.

Dia 28

- En un intent de resoldre el conflicte del metall derivat de la vaga del novembre de l'any anterior, la UGT decretà una nova vaga general a Palma que va ser seguida per comunistes i anarcosindicalistes.

Abril

Dia 10

- Constitució del Partit d'Esquerra Republicana Balear, producte de la unió entre el Partit Republicà Radical Socialista Independent i Acció Republicana de Mallorca.
- Es constituí un comitè de relacions entre Catalunya i Mallorca en el que participaren Emili Darder, el polític i escriptor Joan Estelrich, el president de l'Associació per a la Cultura a Mallorca Miquel Massutí.

Dia 22

- La Societat Arqueològica Lul·liana i l'Associació per a la Cultura de Mallorca inauguraren l'Exposició del Llibre Mallorquí des de la Renaixença.

Dia 28

- Elecció en Junta General de Lluís Gálvez Rodríguez com a president de l'Ateneu d'Eivissa.

Maig

- Començà a publicar-se la col·lecció Biblioteca Les Illes d'Or dirigida per Francesc de B. Moll.

Dia 18

- Conferència a l'Ateneu sobre els idearis del Partit Regionalista Mallorquí a càrrec de Joan Pons i Marqués.

Juny

- Començà a implantar-se a Mallorca la Llei de Reforma Agrària aprovada per les Corts de la República sobre la reestructuració social del camp.

Dia 6

- Primer certamen d'Estudis Socials en el Centre d'Acció Catòlica en el què hi assistiren representants de la patronal, de Foment del Civisme i del Cercle Tradicionalista.

Dia 8

- Vaga de pagesos a Menorca sobre les noves bases del treball rural. Tot i que va durar unes poques hores, a Es Mercadal una quinzena de pagesos varen mantenir la protesta uns dies més.

Dia 12

- Celebració de l'Assemblea de Joventut Catòlica al Monestir de Lluc, amb la presència del mossèn Bartomeu Bosch, qui pronuncià unes paraules de benvinguda als assistents.

Juliol

- Com a conseqüència de les maniobres militars de l'Armada Espanyola que s'estaven realitzant al Mediterrani, arribaren a Mallorca el president de la República acompanyat d'alguns ministres.

Dia 10

- Es detectaren els primers símptomes de la febre de Malta en algunes poblacions de Mallorca, com el cas de Sant Llorenç, atribuïdes a la ramaderia de cabra del municipi.

Dia 21

- Tornaren aparèixer indicis de la pesta porcina que afectà anys anteriors a les illes i que en aquesta ocasió afectà al terme municipal de Lloret i el de Porreres.

Dia 25

- Científics i literats d'Eivissa, membres de l'Ateneu, acordaren celebrar uns Jocs Florals per l'octubre.

Agost

Dia 20

- El governador civil declarà il·legal la vaga que els picapedrers tenien intenció de realitzar. Això va fer que el Sindicat d'obriers informés als seus afiliats que era millor anar a treballar i evitar així un possible problema.

Dia 31

- A causa de l'atur existent i després d'una reunió celebrada dies abans en el Saló Victòria de Maó, els obrers decidiren dur a terme una aturada general que va ser seguida per quasi la totalitat de la població.

Setembre

Dia 8

- Prohibida una concentració d'Esquerra Republicana a Felanitx que havia de commemorar la pèrdua de les llibertats nacionals l'any 1715.

Dia 9

- Arribada del príncep de Gal·les a Mallorca a bord del *Rosaura*, iot propietat de Lord Moyne.

Dia 18

- Manifestació a Palma contra la pujada dels passatges de Trasmediterrànea en el que participaren el batle i els regidors de l'Ajuntament de Palma, alguns delegats dels ajuntament de Mallorca com els de Felanitx, Manacor o Inca i el diputat a Corts Bartomeu Fons.

Octubre

Dia 2

- Fortes inundacions que afectaren tota l'illa de Mallorca. Nombrosos carrer quedaren inutilitzats i centenars de persones es veren obligades a abandonar les seves cases.

Dia 6

- Després dels intents de vaga a diverses poblacions de Mallorca, es dugué a terme una intensa repressió contra els comunistes de Palma i els socialistes de la resta de poblacions.

Dia 13

- Són detinguts el comunista Ateu Martí i l'anarcocomunista Miquel Llabrés García, els quals són acusats de planejar una subversió a Palma i a diferents poblacions de les illes.

Dia 17

- Després de la suspensió d'ajuntaments arran dels fets de principis d'octubre i com a conseqüència d'aquests, va ser nomenat nou batle de Palma, Lluís Ferrer i Arbona.

Novembre

Dia 18

- Inici del trasllat dels arxius històrics de Mallorca per ordre del Ministeri d'Instrucció Pública.
- La Federació Nacional d'Acció Obrera, amb delegacions a Manacor, Sóller, Esporles, Palma, Ciutadella, Alaró i Artà, s'uniren al Front Nacional del Treball que s'havia constituït a Madrid.

Desembre

Dia 10

- A causa de la delicada situació econòmica el Banc de Crèdit Balear es declarà en suspensió de pagaments. Dies després també feren fallida el Banc Agrícola i la Companyia de Ferrocarrils de Mallorca.

1935

Gener

Dia 1

- Benedicció del nou temple parroquial del Sagrat Cor d'Hostalets amb una missa a càrrec del reverend arquebisbe Josep Miralles i Sbert.

Dia 31

- Arribà a Palma el doctor Alekhine, campió del món d'escacs, juntament amb la seva dona per realitzar diferents actes en el Club d'Escacs Mallorca.

Febrer

Dia 2

- Acte públic de la Falange mallorquina en el Teatre Principal de Manacor, amb l'assistència d'Alfons de Zayas, Néstor Gallego, Antoni Nicolau, Moragues Monlau i Riera.

Dia 23

- Mor Llorenç Bisbal Barceló, capdavanter del socialisme mallorquí.
- L'Agrupació Socialista de Palma passà a ser controlada pels més moderats del partit.

Marc

Dia 8

- Es presentà a Madrid el nou pla de defensa de les Balears on es va incloure el projecte de llei de noves construccions militars de caràcter naval i terrestre.

Abril

Dia 9

- En sessió ordinària de l'Ajuntament de Palma els regidors de la Confederació Espanyola de Dretes Autònomes o CEDA presentaren la seva dimissió a causa de la fi de la col·laboració d'aquests amb el govern estatal.

Dia 10

- Primers conflictes entre els obrers i l'empresa Ferrocarrils de Mallorca davant la falta de pagament dels patrons.

Dia 19

- Inici de l'exposició bibliogràfica sobre la Història de les Balears organitzat per la Societat Arqueològica Lul·liana en la seva seu social situat en el carrer de l'Almudaina de Palma.

Maig

Dia 26

- Mítting del Bloc Obrer i Camperol a Palma, amb la presència de Joaquim Maurín i Juli G. Gorkin.
- Celebració el desè Congrés de la UGT de les Balears on s'elegí com a president a Ignasi Farretjans.

Juny

Dia 8

- Aparició del setmanari *Acción*, òrgan d'Acció Popular Agrària de Palma i de la CEDA mallorquina.

Dia 9

- Ple del Comitè Regional de la Federació Balear del Partit Comunista on es va decidir la constitució de les aliances obreres.

Juliol

- El cap de la CEDA mallorquina, Lluís Zaforteza i Villalonga, marquès de Verger, presentà a Corts un protesta destinada a separar les Illes Balears del districte universitari de Catalunya.

Dia 15

- Congrés constitutiu de la Federació Provincial de Joventuts Socialistes, que passà a ser presidida per Antoni Gil.

Agost

- Onada de calor a les illes, destacant els 37°C que hi hagué a Eivissa, on es detectaren alguns casos d'asfixia.

Dia 8

- Inauguració del primer servei de correus aeris amb un trimotor que realitzava la ruta Madrid-València-Palma .

Dia 25

- Mítting contra la guerra i el feixisme en el Cafè Ca'n Nadal del Molinar organitzat pels comunistes i on es convidà als socialistes i als republicans.

Setembre

Dia 2

- Mítting al Teatre Balear de Palma de socialistes, comunistes i republicans.

Octubre

Dia 27

- Inici dels Jocs Florals de Mallorca, organitzats per l'Associació per a la Cultura de Mallorca.

Desembre

Dia 1

- Mítting anarcosindicalista al Teatre Balear de Ciutat, que marcà l'inici d'una certa revitalització de la Confederació Regional del Treball de les Balears.

1936

Gener

- La Unió de Dretes esdevingué Acció Popular Agrària, i en fou elegit president Lluís Zaforteza.

Febrer

- Aparegué Cultura Social, òrgan de la Federació Obrera de la Indústria Hotelera de les Balears.
- Manuel Goded i Llopis fou nomenat per segona vegada com a comandant general de les Balears.

Dia 16

- En les eleccions a Corts que es realitzaren, el triomf correspongué a la coalició de dretes amb un total de 91.723 vots que els hi varen permetre aconseguir el 7 escons en litigi contra els 58.597 vots que va obtenir la coalició d'esquerres.

Marc

- L'Associació per a la Cultura de Mallorca cursà una petició al ministre d'Instrucció Pública demanant que s'estengués a les Balears el decret de bilingüisme escolar dictat a Catalunya el 1931.

Dia 8

- Celebració a Palma de la primera Diada de la dona antifeixista, amb parlaments d'Antònia Pascual i Aurora Picornell.

Dia 14

- Celebració d'un Ple regional de la Federació Balear del PCE celebrat a Palma on s'analitzà la problemàtica del camp mallorquí.

Abril

Dia 18

- III Congrés de la Federació Socialista Balear caracteritzat per un violent atac dels seguidors de Largo Caballero al prietista Jaume Garcia.

Dia 27

- En les eleccions a compromissaris, Francesc Carreras Reure i Bernat Jofre Roca, d'Esquerra Republicana, aconseguiren 61.477 i 60.319 vots respectivament; Antoni Amer Llodrà, d'Unió Republicana va obtenir 59.855 vots; Antoni Gomila Pons, del Partit Socialista, aconseguí 58.411 vots; Andreu Sureda Nicolau, del Partit Comunista va obtenir 8.095 i Docmael López Palop, d'Unió republicana, 7.424 vots.

Maig

Dia 11

- Després de la seva fuga d'Alcalà d'Henares i el seu exili obligat a París, Joan March Ordines retornà a Mallorca.

Dia 30

- Inici del Congrés Extraordinari de la Federació Socialista Balear, en el que els seguidors d'Indalecio Prieto aconseguiren tornar a controlar la directiva de la Federació.

Juny

Dia 5

- En reunió conjunta el dia anterior, els executius de la UGT i de la CNT decretaren per al dia següent una vaga general. La manifestació demanà al Governador Civil la clausura dels locals i de la premsa de dretes, a més de l'empresonament de tots els líders feixistes de l'illa, davant la clara provocació de la Falange.
- El resultat d'aquesta va ser violents atacs per part d'extremistes d'esquerra contra les esglésies de Sant Jaume i Santa Fe, assalts als locals del Centro Tradicionalista, d'Acción Popular i de Renovación Española, com a rèplica als fets del dia anterior.

Juliol

Dia 9

- Nomenat nou Governador Civil de Balears l'escriptor Antonio Espina García.

Dia 17

- Amb motiu de l'assassinat de Calvo Sotelo, la delegació mallorquina de Renovación Española organitzà unes honres fúnebres en la basílica de Sant Francesc.

Dia 19

- Proclamació de l'Estat de Guerra pel qual el general Manuel Goded, comandant general de les Balears, assumia el poder a Mallorca, tot i que Menorca quedava en mans dels republicans. Algunes resistències. Destituïdes les autoritats republicanes a Mallorca, Eivissa i Formentera. Organització de les Milícies Ciutadanes i de Falange. Repressió. Control de l'exèrcit. Anada de Goded a Barcelona per exercir el comandament a on seria detingut i posteriorment condemnat a mort i afusellat.

Dia 30

- Constitució del nou Ajuntament de Palma. A la sessió s'anomenà nou comandant a Zaforteza Mussoles.

Agost

Dia 1

- Tropes procedents de Menorca ocuparen Cabrera provocant una forta inquietud entre els caps mallorquins.

Dia 3

- Menorca, en poder de la República, experimentà una forta repressió esquerrana contra els seguidors del cop d'Estat. Oficials de l'Exèrcit i de l'Armada foren tancats a la fortalesa de La Mola, on foren assassinats centenars de milicians.

Dia 7-9

- Els republicans procedents de València i Barcelona amb el comandament d'Uribarri i Bayo ocuparen Eivissa i Formentera sense cap dificultat, tot i que un mes després, el 19 de setembre, els nacionals la recuperaren.
- Repressió.

Dia 10

- Les organitzacions sindicals, reafirmades pel Comitè Antifeixista, decidiren reduir la jornada laboral a quaranta hores setmanals, aboliment del treball a escarada i aprovació de les bases laborals encara no resoltes.

Dia 16

- Desembarco de les tropes republicanes comandades per Bayo entre Porto Cristo i Punta de n'Amer, havent-se obligats a retirar-se el dia 4 de setembre.

Dia 17

- Operacions militars.

Dia 26

- S'anuncià que els patrons que demanessin obrers només ho podrien fer a través de les oficines de col·locació existents a les organitzacions sindicals que cooperaven en la defensa de la república.

Dia 30

- Destituït el coronel Ramos Unamuno i reemplaçat pel tinent coronel García Ruiz.

Setembre

- Els italians varen prendre posicions a Mallorca des de finals d'agost, aconseguint d'aquesta manera una base aèria important i col·laborant a la contraofensiva. Comandament del cap feixista italià Arconovaldo Bonaccorsi. Tothom el conixerà com el *Comte Rossi*.

Dia 4

- Retirada de les tropes republicanes de Portocristo–Punta de n’Amer - Son Servera. Reembarcament.
- Forta repressió a Mallorca.

Dia 8

- Conferència d’Agustí Gutiérrez de les Juventudes Socialistas Unificadas on es tractaria la situació en la que es trobava Eivissa.

Dia 12

- Les forces esquerranes d’Eivissa assenyalaren que l’objectiu dels Comitès Mixtes era el de treballar per tal de normalitzar i transformar la realitat social. Demanaven col·laboració per restituir l’ordre econòmic. Amenaçaven amb judicis a tots aquells que amagassin falangistes.
- El Sindicat de la CNT de Ses Salines acordaren reprendre els treballs d’extracció de la sal a partir del dia 14 del mateix mes.

Dia 18

- El comandant militar Aurelio Díaz de Freijó passà a la reserva i va ser substituït per García Ruiz.

Dies 19-20

- Eivissa i Formentera foren ocupades pels falangistes i l’exèrcit de Mallorca amb l’ajuda dels italians.
- Els milicians republicans mataren a 93 persones preses al Castell d’Eivissa abans de partir de l’illa.

Dies 21-22

- Forta repressió a les Illes Pitiüses per part de les forces franquistes.

Octubre

- Repressions.
- Organització del suport al front peninsular des de Mallorca.

Novembre

- Ramon Franco va ser nomenat cap de la base aèria de les Balears a Palma.

Dia 5

- El governador civil, Mateu Torres i Bestard, ordenà que en un termini de 48 hores s'havien de posar en castellà tots els rètols i anuncis.

Dies 18-19

- Repressió a Menorca a Cala Figuera i al cementiri d'Es Castell.

Desembre

- Clausura de les publicacions *La Nostra Terra*, *l'Almanac de les Lletres* i el *Butlletí del Diccionari de la Llengua Catalana*.

Dia 23

- Marxà cap Itàlia el *Comte Rossi* i un important grup d'italians, a causa de les nombroses pressions internacionals.